

BLAUWALGEN

Vragen en antwoorden bij het politiebepsluit captatie- en recreatieverbod omwille van blauwalgenbloei in Provincie Antwerpen (19/09/2019)

Deze Q&A moet samen worden gelezen met het politiebepsluit captatie -en recreatieverbod wegens blauwalgenbloei op het kanaal het kanaal Bocholt-Herentals, het kanaal Dessel-Turnhout-Schoten, het kanaal naar Beverlo, het kanaal Dessel-Kwaadmechelen, het Albertkanaal, de Schelde-Rijnverbinding en het Netekanaal van 19 september 2019, uitgevaardigd door de gouverneur van de provincie Antwerpen.

ALGEMEEN

Q:Wat zijn blauwalgen?¹

A: Blauwalgen komen zowel voor in zoet als in zout water en zijn eigenlijk geen algen, maar bacteriën. Hun wetenschappelijke naam is cyanobacteriën. Er zijn niet minder dan 2000 soorten en ze behoren tot de oudste levensvormen op aarde. Wat ze wel met echte algen gemeen hebben, is hun vermogen om aan fotosynthese te doen. Bij fotosynthese wordt CO₂ omgezet naar biomassa en zuurstof met behulp van zonlicht. Blauwalgen krijgen meestal pas aandacht als ze bloeien en een drijfslag vormen. Niet alle blauwalgen zijn toxisch, maar het overgrote deel is dat wel.

Voor blauwalgenbloei moeten een aantal factoren aanwezig zijn:

1. een (te) hoog gehalte aan voedingsstoffen (nutriënten) in het water
2. een hoge watertemperatuur
3. een gebrek aan stroming waardoor de bacteriën lange tijd ter plaatse blijven

Daarom komen de bloeien vooral 's zomers voor in stilstaand of traag stromend water.

Q: Voor welke problemen zorgt blauwalgenbloei?²

A: Drijvend aan het wateroppervlak vormt blauwalgenbloei een blauwgroene, soms roodbruine, olieachtige laag op het water. Als de olieachtige laag op het water dikker wordt en het wier dichter op elkaar drijft, sterven de blauwwieren af en komen er giftige stoffen vrij die schadelijk kunnen zijn voor mens en dier:

1. Via de mond, via de huid en bij inademing kunnen er bijhorende gezondheidsklachten ontstaan zoals diarree en braken, irritatie van de ogen, oren en huid en hoofdpijn, luchtwegklachten, allergische reacties en astma.
2. Toxines die aanwezig zijn in kleine waterdruppeltjes, kunnen ook via de luchtwegen opgenomen worden. Hierdoor lopen niet alleen zwemmers maar ook hengelaars en beoefenaars van sporten op of aan het water een potentieel risico. Ook honden lopen risico omdat zij met open bek zwemmen.

¹ Bron: <https://www.vmm.be/water/kwaliteit-waterlopen/blauwalgen>

² Bron: <https://www.vmm.be/water/kwaliteit-waterlopen/blauwalgen>

3. Drijfslagen van blauwalgen zien er vaak ook vies uit en kunnen ernstige geurhinder veroorzaken.

Blauwalgenbloeien veroorzaken ook bijkomende problemen in het water:

1. De grote toename van blauwalgen leidt tot een vertroebeling van het water en dus tot een verminderde lichtinval. Daardoor verdwijnen ondergedoken waterplanten, die belangrijk zijn voor een gezond waterecosysteem.
2. Blauwalgen zijn minder eetbaar dan ander plankton. Daarom wordt bij een massale toename de voedselketen in het water verstoord.
3. Overdag piekt het zuurstofgehalte in het water als gevolg van de massale fotosynthese. Maar 's nachts verbruiken de algen veel zuurstof waardoor het zuurstofgehalte scherp daalt. Deze grote schommelingen in de zuurstofhuishouding kunnen schadelijk zijn voor vissen. In het najaar sterven de algen massaal af. Hierbij kan het zuurstofgehalte zo sterk dalen dat vissen en andere waterdieren kunnen sterven. Zuurstoftekort in het water bevordert bovendien de ontwikkeling van botulisme waar vooral watervogels het slachtoffer van worden.

Q: Hoe herken je blauwalgen?³

In het veld zijn blauwalgenbloeien vrij makkelijk te herkennen:

- Bij bloei vormen de bacteriën een drijfslag, die zichtbaar wordt als een blauwgroene tot roodbruine, olie- of verfachtige laag, drijvend op het wateroppervlak.
- Wanneer er in de oeverzone wit of blauw schuim verschijnt, is er ook sprake van een blauwalgenbloei.
- Ook een ongewone watervogel- en/of vissterfte kan in die richting wijzen.

³ Bron: <https://www.vmm.be/water/kwaliteit-waterlopen/blauwalgen>

Let op! Een drijfslag van blauwalgen mag niet verward worden met een bedekking van het wateroppervlak door kroos, stuifmeel of andere bacteriën. In het eerste geval bestaat de bedekking uit afzonderlijke kleine groene plantjes.

Het massale vrijkomen van stuifmeel in het voorjaar kan tot geelachtige drijfslagjes op het water leiden. Sommige andere bacteriën kunnen dunne drijfslagjes vormen die gemakkelijk herkenbaar zijn doordat ze bij verstoring in kleine stukjes uiteenvallen. Drijfslagen van blauwalgen sluiten na verstoring zoals olie direct weer aaneen.

BLAUWALGENBLOEI IN DE PROVINCIE ANTWERPEN + MAATREGELEN

Q: Waar zijn er blauwalgenhaarden vastgesteld in provincie Antwerpen?

A: Door de warme en droge zomer zijn er blauwalgen aanwezig in onze kanalen. Nieuwe metingen uitgevoerd door de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) wijzen uit dat er in de provincie Antwerpen blauwalgenbloei aanwezig is op volgende plaatsen:

- het kanaal Bocholt-Herentals: in de omgeving van drijfslagen (grondgebied provincie Antwerpen);
- het kanaal Dessel-Turnhout-Schoten tussen:
 - o Dessel (hmp 0) en Rijkevorsel (sluis 1, hmp 384) in de omgeving van drijfslagen;
 - o Brecht (sluis 2, hmp 527) en Schoten (sluis 10, hmp 628) in de omgeving van drijfslagen;
- Het kanaal naar Beverlo: in de omgeving van drijfslagen (grondgebied provincie Antwerpen);
- De Schelde-Rijnverbinding voor het traject van hmp 0 t.e.m. hmp 52, in de omgeving van drijfslagen (grondgebied provincie Antwerpen);
- Het kanaal Dessel-Kwaadmechelen: in de omgeving van drijfslagen (grondgebied provincie Antwerpen);
- Het Albertkanaal: in de omgeving van drijfslagen (grondgebied provincie Antwerpen);
- Het Netekanaal tussen:
 - o het Albertkanaal (Vierselsluis) en Duffelsluis in de omgeving van drijfslagen.

Voor een actueel overzicht van de blauwalgenbloei in Vlaanderen:

<https://www.vlaamsewaterweg.be/nieuws/blauwalgen-actueel>

Q: Wat houdt het captatieverbod uit het politiebesluit net in?

A: Omwille van de mogelijke gezondheidsrisico's vaardigt de gouverneur van de provincie Antwerpen in overleg met VMM en De Vlaamse Waterweg Nv een politiebesluit uit dat voor de getroffen kanalen een captatieverbod oplegt. Dit houdt in dat er een verbod geldt om water te capteren -binnen een straal van 100 meter rond de blauwalgendrijflaag- voor het besproeien van landbouwgewassen en voor drinkwater voor vee.

Q: Zijn blauwalgen schadelijk voor gewassen? Wat gebeurt er bv. als ik mijn akkers met besmet water besproei?

A: Ook het besproeien van gewassen houdt een risico in aangezien de toxische stoffen lange tijd op de gewassen aanwezig blijven en de verstuivingswolk bij besproeiing hinderlijk kan zijn voor omwonenden.

Q: Wat houdt het verbod op zachte recreatie uit het politiebesluit net in?

A: Omwille van de mogelijke gezondheidsrisico's vaardigt de gouverneur van de provincie Antwerpen in overleg met VMM en De Vlaamse Waterweg Nv een politiebesluit uit dat voor de getroffen kanalen een verbod op zachte recreatie oplegt.

Dit houdt in dat elke vorm van zachte recreatie binnen een straal van 100 meter rond de blauwalgendrijflaag verboden is. Het gaat dan onder meer over kajakken of kanovaren, vissen, waterski, wakeboarden,... Zwemmen in kanalen en/of bevaarbare waterlopen, valt niet onder deze definitie van 'zachte recreatie' en is sowieso absoluut verboden, zie verder!

Pleziervaart is wel toegelaten.

Q: Wat gebeurt er als ik in contact kom met blauwalgen tijdens zogeheten zachte recreatie (kajakken of kanovaren, vissen, waterski, wakeboarden...)?

A: Blauwalgen vormen een potentieel risico voor de volksgezondheid en kunnen schadelijk zijn voor mens en dier bij contact met of inname van het besmette water. Blauwalgen kunnen o.a. huidirritatie, hoofdpijn en maag- en darmklachten veroorzaken. Alle contact met besmet water door mens en dier moet bijgevolg worden vermeden.

Q: Mag er gezwommen worden in de kanalen?

A: Zwemmen in kanalen/in alle bevaarbare waterlopen is en blijft als steeds absoluut verboden.

Waar je wel mag zwemmen, kan je terugvinden op volgende website:

<https://www.visuris.be/zwemmen>).

Q: Tot wanneer geldt zo'n verbod op captatie en zachte recreatie?

A: Het is erg moeilijk om te voorspellen hoe lang de bacteriën in het water aanwezig zullen blijven. Dit is vooral afhankelijk van de weersomstandigheden en de stroming van het water. Het gebruik van bestrijdingsmiddelen is alvast niet zinvol. De Vlaamse Waterweg nv en de Vlaamse Milieumaatschappij volgen de situatie op de voet en nemen regelmatig stalen voor bijkomend onderzoek.⁴

Q: Zelf ergens blauwalgen gezien?

A: Laat het weten via het meldpunt blauwalgen van de VMM:

<https://www.vmm.be/contact/blauwalgen-melden>

⁴ Bron: <https://www.vlaamsewaterweg.be/nieuws/blauwalgen-actueel>